

adviseurs in
ruimtelijke
ontwikkeling

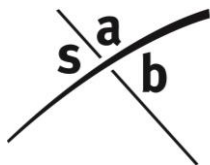
Nader onderzoek Wet natuurbescherming

Leiderdorp, Amaliaplein

Gemeente Leiderdorp

Datum: 10 januari 2018

Projectnummer: 150397

SAB
Postbus 479
6800 AL Arnhem
tel: 026 - 357 69 11
fax: 026 - 357 66 11

Auteur: R. van Gestel
Tweede lezer: E. Verkaik
Project: Leiderdorp, Amaliaplein
Projectnummer: 150397

INHOUD

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Plangebied	3
2	Wettelijk kader	6
3	Ecologie van soorten	8
3.1	Kartuizer anjer	8
3.2	Wilde weit	8
3.3	Vleermuizen	8
4	Onderzoekmethodiek	11
4.1	Kartuizer anjer en wilde weit	11
4.2	Vleermuizen	11
5	Resultaten	14
5.1	Kartuizer anjer en wilde weit	14
5.2	Vleermuizen	14
6	Conclusie en advies	18
6.1	Ontheffing Wet natuurbescherming nodig?	18
6.2	Broedperiode en zorgplicht	18
6.3	Vervolgstappen	18

Bijlage 1: geraadpleegde literatuur

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Aan het Amaliaplein te Leiderdorp bevindt zich een braakliggend terrein. De gemeente Leiderdorp is voornemens om op deze locatie nieuwbouw te realiseren. De beoogde herontwikkeling past niet in het geldende bestemmingsplan. Derhalve dient een nieuw bestemmingsplan te worden vastgesteld.

Voor de vaststelling van een nieuw bestemmingsplan is het noodzakelijk dat de haalbaarheid ervan wordt aangetoond. Er dient daarom vanuit de ecologie onderzocht te worden of met de ruimtelijke ontwikkelingen die het plan toestaat sprake is van overtreding van de geldende natuurwet- en regelgeving. SAB heeft in dit kader reeds in april 2017 een eerste verkennend onderzoek (quick scan natuur) uitgevoerd. Uit dit onderzoek bleek dat soortgericht nader onderzoek naar kartuizer anjer, wilde weit en vleermuizen noodzakelijk is om met zekerheid de aan- of afwezigheid van deze soorten aan te tonen. Voorliggende rapportage zet de bevindingen van dit onderzoek uiteen.

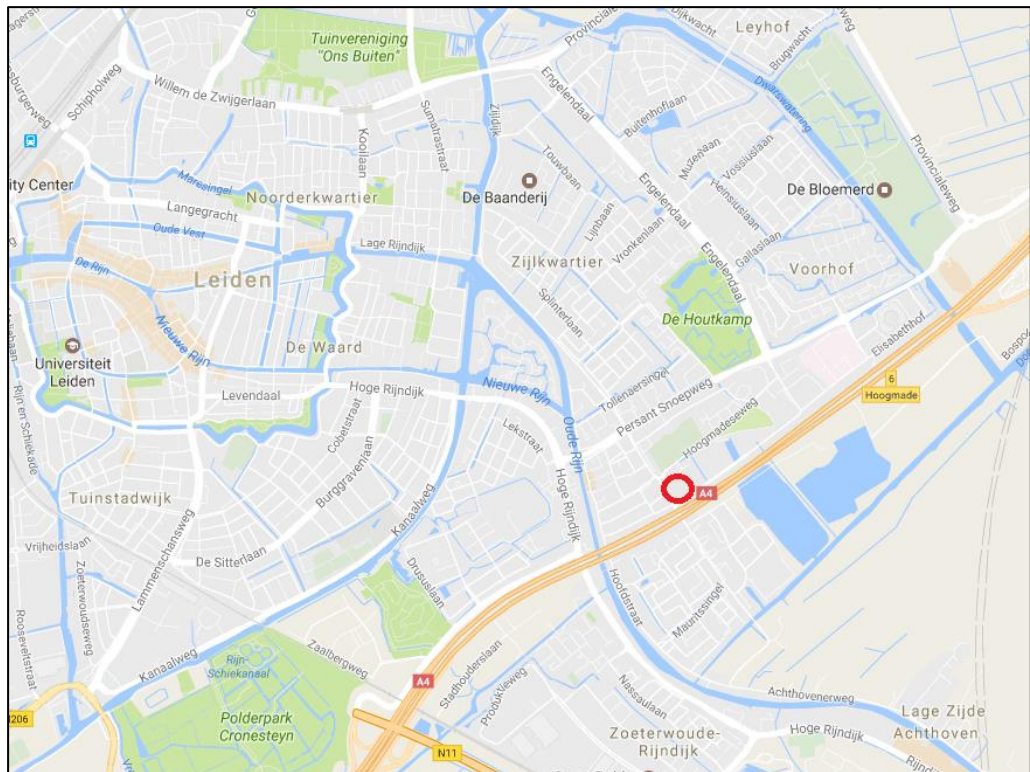
1.2 Plangebied

1.2.1 *Huidige situatie*

Het plangebied bevindt zich aan zuidoostelijke rand van de kern van Leiderdorp (provincie Zuid-Holland). Leiderdorp is vastgegroeid aan Leiden dat ten westen van de gemeente ligt. Verder liggen dorpen als Zevenhuizen en Zoeterwoude-Rijndijk en Alphen aan de Rijn rondom Leiderdorp. Ten noorden en zuiden van Leiderdorp liggen veel agrarische gronden en het natuurgebied de Zwanenburgpolder.

Het plangebied ligt net ten noorden van de A4 en grenst aan Sport- en Recreatiecentrum de Does. Verder liggen er woonhuizen en enkele bedrijven rondom het plangebied. Aan de overzijde van de A4 liggen de Doeshaven en de Vadedo Plas. In dit geval hoeft enkel een deel van het plangebied onderzocht te worden; het deelgebied. Enkel in het deelgebied zijn ruimtelijke ingrepen voorzien die mogelijk negatieve effecten kunnen hebben op beschermde natuurwaarden. Bij de rest van het plangebied is hier geen sprake van. Navolgende afbeeldingen geven de ligging van het plangebied en deelgebied weer.

Het deelgebied bestaat uit een braakliggend terrein met een ruime hoeveelheid aan kruidig grasland, bomen, struiken, riet en braamstruweel. Sommige delen zijn erg zandig en nauwelijks begroeid.

Topografische kaart met de globale ligging van het plangebied (rood omkaderd). Bron: Google Maps. Bewerking: SAB.

Luchtfoto met de ligging van het plangebied (rood omkaderd) en deelgebied (geel omkaderd). Bron: PDOK. Bewerking: SAB.

1.2.2 Toekomstige situatie

In de toekomstige situatie zal nieuwbouw in het plangebied zijn gerealiseerd (zie navolgende afbeelding). Dit zal gaan om een supermarkt en woningen. De woningen worden ten noorden van de supermarkt gerealiseerd.

Impressie van de toekomstige situatie. Bron: Stoks architecten.

2 Wettelijk kader

De bescherming van dier- en plantensoorten is geregeld in de Wet natuurbescherming.

2.1.1 *Verboden en zorgplicht*

Voor een aantal soorten is door middel van verboden een beschermingsregime opgenomen. Er is een apart beschermingsregime voor vogelrichtlijnsoorten (artikelen 3.1-3.4), voor habitatrichtlijnsoorten (artikelen 3.5-3.9) en voor andere soorten (artikelen 3.10 en 3.11).

Naast de beschermde dier- en plantensoorten geldt op basis van artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming voor al de in het wild levende soorten ook een zorgplicht. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor deze soorten en hun directe leefomgeving. Dit houdt onder meer in dat men negatieve gevolgen voor aanwezige soorten zo veel mogelijk beperkt door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht.

2.1.1.1 Vogelrichtlijnsoorten

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant: het is verboden om van nature in Nederland in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen, het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van deze soorten te beschadigen of te vernielen of nesten van vogels weg te nemen. Ook is het verboden deze soorten opzettelijk te storen wanneer dit van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort.

De verboden in de wet zorgen voor een goede bescherming van nesten van alle in het wild levende vogelsoorten tijdens het broedseizoen. Het vernielen van nesten is verboden en het verstoren van nesten is enkel toegestaan indien geen sprake is van een negatieve invloed op de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoorten. Globaal loopt het broedseizoen van half maart tot half augustus, maar ook de nesten van broedende vogels buiten deze periode zijn beschermd. Daarnaast zijn van een aantal vogelsoorten de nesten jaarrond beschermd, dus ook als ze niet als broedlocatie worden gebruikt. Het betreft dan over het algemeen soorten die hun nest het gehele jaar als verblijfplaats gebruiken of soorten die niet in staat zijn om een eigen nest te bouwen.

2.1.1.2 Habitatrichtlijnsoorten

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant: het is verboden om soorten van de Habitatrichtlijn en van de verdragen van Bonn en Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden, te vangen of te verstoren, om eieren opzettelijk te vernielen, om voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en om planten van de Habitatrichtlijn en van het verdrag van Bern opzettelijk te ontwortelen of te vernielen.

2.1.1.3 *Andere soorten*

Naast de Vogelrichtlijnsoorten en de Habitatrichtlijnsoorten worden in de wet een aantal diersoorten en plantensoorten beschermd. Voor deze soorten zijn bij ruimtelijke ingrepen de volgende verboden relevant: het is verboden deze soorten opzettelijk te doden of te vangen, om de vaste voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en om de plantensoorten opzettelijk te ontwortelen of te vernielen.

2.1.2 *Opzetvereiste*

Bij veel van de hierboven genoemde verboden is er sprake van een opzetvereiste. Zo is het verboden om vogelnesten *opzettelijk* te beschadigen. In de wet wordt bij deze opzet uitgegaan van 'voorwaardelijke opzet'. Bij voorwaardelijke opzet is men zich bij het handelen bewust van de mogelijke negatieve consequenties, terwijl men de handeling toch uitvoert. Een voorbeeld van voorwaardelijke opzet is iemand die in het voorjaar een boom omzaagt en daarbij 'per ongeluk' een vogelnest beschadigt. De persoon had niet de opzet dit nest te beschadigen. Maar in de broedtijd van vogels is er wel een aanzienlijke kans dat er in een boom een vogel nestelt. Er kan daarom toch sprake zijn van opzettelijke beschadiging van het nest; voorwaardelijke opzet.

2.1.3 *Vrijstelling, gedragscodes en ontheffing*

Provinciale Staten kunnen in een verordening een vrijstelling verlenen van de bovenstaande verboden. De provincie Zuid-Holland heeft besloten voor een aantal algemeen voorkomende zoogdiersoorten en amfibieën een vrijstelling te verlenen, voor handelingen die men verricht in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling en voor handelingen in het kader van bestendig beheer en onderhoud. Het betreft de soorten aardmuis, bosmuis, bunzing, dwergmuis, dwergspitsmuis, egel, gewone bosspitsmuis, haas, hermelijn, huisspitsmuis, konijn, ree, rosse woelmuis, tweekleurige bosspitsmuis, veldmuis, vos, wezel, woelrat, bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander, meerkikker en middelste groene kikker.

Daarnaast zijn de in paragraaf 2.1.1 beschreven verboden niet van toepassing op handelingen die men uitvoert in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling of bestendig beheer en onderhoud, wanneer men die handelingen uitvoert conform een goedgekeurde gedragscode. Gedragscodes kunnen daarbij zowel gebruikt worden voor de omgang met de Vogelrichtlijnsoorten, de Habitatrichtlijnsoorten als de andere beschermde soorten. Wel geldt voor de Vogelrichtlijnsoorten en de Habitatrichtlijnsoorten de aanvullende eis dat de handelingen die men uitvoert een wettelijk belang dienen uit de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. Het gaat dan onder meer om handelingen in het belang van de volksgezondheid, openbare veiligheid of ter bescherming van flora en fauna.

Tot slot kunnen Gedeputeerde Staten, wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat, onder bepaalde voorwaarde een ontheffing verlenen van de verboden. Ook hierbij geldt voor vogelrichtlijnsoorten en habitatrichtlijnsoorten dat aan de handelingen die men verricht een wettelijk belang van de Vogelrichtlijn respectievelijk de Habitatrichtlijn ten grondslag dient te liggen.

3 Ecologie van soorten

3.1 Kartuizer anjer

De kartuizer anjer staat op zonnige, warme en droge, matig voedselarme en uitgesproken stikstofarme, basenrijke en vaak kalkhoudende grond (al of niet lemig zand en mergel) en ook op stenige plaatsen). Ze groeit in schrale- en kalkgraslanden, in bossages langs bermen en dijken en op leisteenhellingen en zandsteenrotsen. De plant stamt oorspronkelijk uit Zuid- en Midden-Europa. Haar areaal reikt noordelijk tot in België met voorposten in Nederland.

3.2 Wilde weit

Wilde weit is van oorsprong in ons land een akkeronkruid. Om te kunnen ontkiemen vegeteert deze halfparasiet op grassen en met name op wintergraan. De plant is nu in Nederland nauwelijks meer te vinden en wordt op veel plekken buiten Zuid-Limburg met akkeronkruidmengsels ingezaaid. De bodem van de groeiplaats is zonnig, met iets open plaatsen op matig droge, matig voedselrijke, kalkrijke, enigszins omgewerkte grond.

3.3 Vleermuizen

Elke vleermuissoort heeft een eigen specifiek scala aan eisen waaraan een leefgebied moet voldoen, om zich succesvol te kunnen handhaven. De verblijfplaatsen, vliegrou-tes en foerageergebieden nemen hierin een centrale plaats in. Deze worden hieronder besproken.

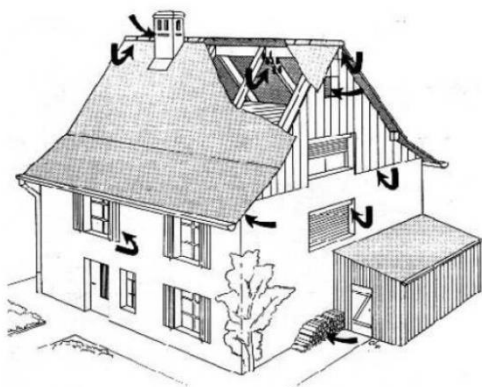
3.3.1 *Verblijfplaats*

Net als alle zoogdieren zoeken ook vleermuizen een beschermde ruimte op om te slapen, hun jongen te baren en groot te brengen. Dit is de zogenaamde vaste rust- en verblijfplaats. Vleermuizen bezitten door het jaar heen een groot scala aan verschillende soorten verblijfplaatsen om in bovengenoemde behoefte te voorzien. Er wordt voor deze diergroep in het algemeen onderscheid gemaakt tussen kraamverblijfplaatsen, zomerverblijfplaatsen, paarverblijfplaatsen en winterverblijfplaatsen. In de kraamverblijfplaats worden de jongen (één per vrouwtje) gebaard en gezoogd. In dergelijke verblijfplaatsen scholen meerdere vrouwtjes (met jongen) bij elkaar. De omvang van een dergelijke kolonie verschilt per locatie en per soort. Van de gewone dwergvleermuis is bijvoorbeeld bekend dat zij groepen vormt van circa 50 tot 120 individuen. Bij de laatvlieger zijn deze groepen geregeld kleiner: 10 tot 50 vrouwtjes.

In zomerverblijfplaatsen bevinden zich de volwassen mannetjes en vrouwtjes die zich niet voortplanten. Hier zijn altijd maar enkele vleermuizen aanwezig. In de paarverblijfplaatsen vindt de paring plaats. Mannetjes bezetten dan een verblijfplaats met daaromheen zijn territorium en proberen vrouwtjes hiernaartoe te lokken om te paren. In de winterverblijfplaats overwinteren de vleermuizen. Gewone dwergvleermuizen kunnen zowel in kleine als in grote groepen overwinteren. De watervleermuis overwin-

terd weer in grotten of bunkers en andere soorten trekken weg uit Nederland naar warmere oorden.

Zowel de gewone dwergvleermuis als de laatvlieger hebben hun verblijfplaatsen in gebouwen. De ruige dwergvleermuis kan van zowel boomholten als gebouwen gebruik maken. De rosse vleermuis en watervleermuis zijn echter boombewonende soorten. Onderstaande afbeelding toont de mogelijke verblijfplaatsen van vleermuizen rondom gebouwen.

Waar zitten vleermuizen in gebouwen:

- In de spouwmuur achter een spouwgat, rooster of ventilatievoeg (= verticale spleet in metselwerk)
- Op de kopgevel waar de dakpannen over de rand steken
- Achter de dakrand via een kier aan de onderzijde
- Onder het dak, tussen dak en dakbeschoot
- Onder de dakpannen via een scheefliggende dakpan
- Achter gevelbeplating of -betimmering via een kier
- Achter een reclamebord tegen de gevel
- Achter een loszittende loodslab, bijvoorbeeld bij de schoorsteen of dakkapel
- In een schoorsteen achter een kier of rooster
- Achter luiken
- Achter of tussen de buitenzonwering
- In de balkonvloer (bij flats)

Verblijfplaatsen van vleermuizen in en om het huis.

Vleermuizen leven door het jaar heen in een netwerk van verschillende verblijfplaatsen, maar ook in een netwerk van verschillende verblijfplaatsen tijdens hetzelfde seizoen. Afhankelijk van soort en situatie is er sprake van een hoofdverblijfplaats met satellietverblijfplaatsen of van meer gelijkwaardige verblijfplaatsen. Zelfs kraamverblijfplaatsen kunnen van de ene op de andere dag verlaten zijn, waarbij de vrouwtjes hun jongen hangend aan de buik met zich meedragen. Tussen winterverblijfplaatsen wordt minder gewisseld. Bij de gewone dwergvleermuis liggen alle verblijfplaatsen binnen een straal van 20 km bijeen. Bij grotere vleermuissoorten als de laatvlieger of de rosse vleermuis is dit gebied vele malen groter.

3.3.2 Vliegroutes

Vanuit hun verblijfplaatsen moeten de vleermuizen hun weg kunnen vinden op zoek naar voedsel. Met behulp van hun sonar moeten ze wegwijs worden in de omgeving tussen verblijfplaats en foerageergebied. Vleermuizen gebruiken hiervoor vaak een vaste route naar het foerageergebied. Lijnvormige elementen als een bomerrij of watergang met opgaande begroeiing zijn hierbij vaak belangrijk voor hun oriëntatie.

3.3.3 Foerageergebied

Voor het vinden van voedsel heeft elke vleermuissoort zich op enige wijze gespecialiseerd. Een overeenkomst is dat ze allen beschutting van wind zoeken. Enerzijds om energie te besparen, anderzijds vanwege de hoeveelheid insecten. De gewone dwergvleermuis foerageert bijvoorbeeld vooral in open ruimtes in bosachtig gebied of langs wind beschutte, lijnvormige elementen, zoals bomerijen of watergangen. De laatvlieger foerageert ten opzichte van de gewone dwergvleermuis in dezelfde soort gebieden maar dan hoger in de lucht en zolang de wind het toe laat boven opener terrein. De watervleermuis foerageert meestal boven open water.

3.3.4 Jaarcyclus vleermuizen

Vleermuizen gebruiken dus een netwerk van deelleefgebieden met verschillende functies. De in Nederland meest voorkomende soorten volgen daarbij een duidelijke seizoenscyclus: beginnend bij winterslaap, achtereenvolgens migratie, kraamperiode, balts- of paartijd, trek en tenslotte weer winterslaap. zie onderstaand tijdschema.

	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Activiteit	Winterslaap			Migratie	Kraamtijd			Paartijd / Migratie			Winterslaap	
Functie	Winterverblijfplaats			Tussen-verblijf	Kraamverblijfplaats / Zomerverblijfplaats			Paarverblijfplaats			Winterverblijfplaats	

Jaarcyclus van vleermuizen

4 Onderzoekmethodiek

4.1 Kartuizer anjer en wilde weite

De aan- of afwezigheid van kartuizer anjer en wilde weite is vastgesteld door middel van het uitvoeren van één veldbezoek in de bloeimaanden van beide soorten. De kartuizer anjer bloeit van mei tot en met september en wilde weite van juni tot augustus. Het veldbezoek is derhalve uitgevoerd op 21 juli 2017. Tijdens dit veldbezoek is het deelgebied systematisch afgezocht.

4.2 Vleermuizen

4.2.1 Methode

Het deelgebied is onderzocht op de aanwezigheid van verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebied van vleermuizen door middel van vier veldbezoeken in de periode van 15 mei tot en met 15 september 2017. Gezien de omvang van het deelgebied en de beperkte aanwezigheid van elementen met mogelijke verblijfplaatsen, is het gebied geïnventariseerd met maximaal één ecooloog met kennis op het gebied van vleermuizen. De inventarisaties zijn uitgevoerd tussen zonsondergang en zonsopkomst.

Het onderzoek heeft plaatsgevonden volgens de richtlijnen zoals deze zijn verwoord in het Vleermuisprotocol 2017 (Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus et al. 2017, zie kader). Bij het onderzoek zijn, waar noodzakelijk, tevens de kennisdocumenten van vleermuissoorten geraadpleegd (2017, BIJ12).

Het onderzoek naar de aanwezigheid van vleermuizen is uitgevoerd door middel van zichtwaarnemingen en onderzoek met batdetectors (Pettersen, type D240X en Batlogger M). Een batdetector is een apparaat dat de onhoorbare ultrasone geluiden van vleermuizen opvangt en vertaalt in voor mensen hoorbare geluiden. Door interpretaties van ritme, klank en hoogte van het door het apparaat uitgezonden geluid kunnen de meeste soorten vleermuizen worden onderscheiden en op naam worden gebracht. Met behulp van deze detectoren kunnen opnames worden gemaakt die eventueel achteraf geanalyseerd kunnen worden met behulp van computerprogramma's. Met name voor de soorten van het geslacht *Myotis* is dit noodzakelijk om tot een zekere determinatie te komen.

Weergegevens zijn geraadpleegd via de websites van het KNMI, Weer.nl en Buienradar.nl.

Vleermuisprotocol

Het vleermuisprotocol heeft tot doel het belang van de functies van gebieden voor soorten vleermuizen effectief en efficiënt vast te stellen voor de Wet natuurbescherming. Het is een hulpmiddel voor deskundige vleermuisonderzoekers en de beoordelaars van vleermuisonderzoek om te bepalen wat een juridisch redelijke onderzoeksinspanning is voor een specifieke locatie. Het protocol bundelt daartoe de bestaande kennis over onder meer de beste veldcondities, de perioden voor onderzoek, het aantal en de duur van veldbezoek.

Het protocol is opgesteld om het onderzoek voor de Wet natuurbescherming optimaal te laten verlopen. Wanneer het protocol in essentie is gevolgd, bestaat grote mate van juridische zekerheid dat voldaan is aan een wettelijke en maatschappelijk verantwoorde inspanning om na te gaan of soorten en functies van gebieden in het geding zijn. In het bijzonder wanneer de aanwezigheid van gebiedsfuncties of soorten wordt uitgesloten zou een onderzoek volgens het protocol als juridisch voldoende moeten worden aangemerkt.

Status van het protocol

Het protocol voor het inventariseren van vleermuizen is opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus en de Zoogdiervereniging, in overleg met de Dienst Landelijk Gebied en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN). In expertmeetings zijn in 2008 de voorschriften ontwikkeld en op basis van toepassing gedurende het seizoen in 2008, 2009, 2010, 2011 en 2012 geëvalueerd. De bij het onderzoek gehanteerde versie is uitgebracht in 2017. Dit is de meest recente versie van het protocol.

Volgens de GaN is het protocol gebaseerd op de meest recente wetenschappelijke inzichten, voldoet het aan de eisen die het bevoegd gezag stelt en biedt het eenduidigheid over het begrip "gedegen onderzoek" uit de Wet natuurbescherming. Het protocol wordt onder auspiciën van de Gegevensautoriteit Natuur aan de hand van opgedane ervaringen en nieuwe onderzoekskennis, bijvoorbeeld over het voorkomen van soorten, seizoensactiviteit of nieuw onderkende gebiedsfuncties, jaarlijks geëvalueerd en zo nodig geactualiseerd.

4.2.2 Onderzoeksomstandigheden

Het onderzoek naar vleermuizen is sterk gebonden aan goede klimatologische omstandigheden. Bij te veel wind (>3 - 4 Bft), te lage temperaturen (< 10 °C) of te grote neerslag (waterdruppeldiameter >0,5 mm (motregen)) zijn sommige soorten niet aanwezig of verminderd actief, waardoor de waarnemingen onvolledig tot onvoldoende kunnen zijn. In onderstaande tabel zijn de weeromstandigheden ten tijde van het veldonderzoek weergegeven, alsmede onderzoeksdata en -tijden.

Datum	Zon op / onder	Tijd (start)	Tijd (eind)	Temperatuur (°C)	Wind (Bft)	Neerslag	Onderzoeks- omstandigheden
22-05-2017	21:41 uur	21:30 uur	23:30 uur	18	2	Geen	Goed
23-06-2017	05:21 uur	03:00 uur	05:30 uur	18	2	Geen	Goed
23-08-2017	20:49 uur	22:00 uur	23:45 uur	17	3	Geen	Goed
21-09-2017	19:42 uur	21:15 uur	22:45 uur	15	1	Geen	Goed

Uit voorgaande tabel blijkt dat bij de veldbezoeken niet altijd de in het vleermuisprotocol vermelde twee uur is onderzocht. Echter, in de 'aanwijzingen voor gebruik' van het betreffende protocol is aangegeven dat de waarnemingen voor een gebiedsfunctie beëindigd kunnen worden wanneer de aanwezigheid van alle potentieel voorkomende soorten en functies is vastgesteld, ongeacht de voorgeschreven waarnemingsduur in de protocollen. Tijdens deze uitgevoerde veldbezoeken was hiervan sprake, waardoor ze eerder konden worden afgerond.

5 Resultaten

5.1 Kartuizer anjer en wilde weit

Tijdens het veldbezoek zijn geen exemplaren van de kartuizer anjer en wilde weit aangetroffen. Daarom kan gesteld worden dat beide soorten niet aanwezig zijn in het deelgebied.

5.2 Vleermuizen

5.2.1 *Kraamverblijfonderzoek*

Tijdens het eerste veldbezoek werd de eerste vleermuiswaarneming gedaan om 21:59 uur. Het betrof een langs vliegende gewone dwergvleermuis in het noorden van het deelgebied. Gedurende de loop van het veldbezoek werden nog enkele waarnemingen van foeragerende gewone dwergvleermuizen verspreid over het deelgebied gedaan. Het betroffen maximaal twee gewone dwergvleermuizen tegelijkertijd.

Naast de gewone dwergvleermuis werd om 22:11 uur eenmaal een rosse vleermuis waargenomen die hoog over het plangebied vloog. Deze had verder geen binding met het plangebied. Tijdens dit veldbezoek zijn geen uitvliegende vleermuizen waargenomen.

Tijdens het tweede veldbezoek werd direct bij de start een gewone dwergvleermuis waargenomen in het centrum van het deelgebied. Ook dit veldbezoek werden gedurende het veldbezoek foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Het betrof vrijwel altijd één individu, maar eenmaal werden ook vier gewone dwergvleermuizen tegelijkertijd foeragerend waargenomen in het noordoosten van het deelgebied, vlakbij het daar aanwezige appartementencomplex.

Eenmaal werd ook om 04:34 uur een myotis-soort gehoord. Andere vleermuissoorten zijn niet waargenomen. Invliegende vleermuizen zijn niet vastgesteld. Navolgende afbeelding visualiseert de waargenomen vleermuizen.

Legenda

- Deelgebied
- Plangebied
- Gewone dwergvleermuis - langs/overvliegend
- Gewone dwergvleermuis - foeragerend
- Rosse vleermuis - langs/overvliegend
- Myotis sp. - langs/overvliegend

5.2.2 *Paarverblijfonderzoek*

Gedurende het eerste veldbezoek werd net als in de kraamperiode door enkele gewone dwergvleermuizen gefoerageerd. Nu betrof het maximaal drie gewone dwergvleermuizen tegelijkertijd. Werfroepjes werden in het plangebied niet waargenomen. Wel is een waarneming van een werfroepende gewone dwergvleermuis gedaan ten noordwesten van het plangebied om 23:15 uur. Ook is eenmaal een ruige dwergvleermuis langs vliegend waargenomen om 22:16 uur. Dit was tussen het deelgebied en het huidige zwembad.

Tijdens het tweede paarverblijfonderzoek werden meer werfroepjes van de gewone dwergvleermuis waargenomen. Voornamelijk aan de noordzijde in het deelgebied, maar vooral erbuiten aan de noordzijde. Eenmaal werden ook werfroepjes ten zuidwesten van het deelgebied gehoord. Gezien de waargenomen werfroepjes aan de noordzijde van het plangebied is daar een paarterritorium met paarverblijfplaats aanwezig. Omdat gewone dwergvleermuizen hun verblijfplaatsen in gebouwen hebben,

bevindt de paarverblijfplaats zich niet in het plangebied. Buiten het plangebied werd ook eenmaal een langs vliegende ruige dwergvleermuis en laatvlieger waargenomen. Navolgende afbeelding visualiseert de waarnemingen van het paarverblijfonderzoek.

5.2.3 Aanwezigheid essentiële elementen

Voor vleermuizen zijn alle vormen van verblijfplaatsen essentiële elementen om de huidige staat van instandhouding niet aan te tasten. In het deelgebied zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen vastgesteld. Ook solitaire winterverblijfplaatsen zijn niet te verwachten. Daarnaast zal geen massawinterverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aanwezig zijn. Dergelijke verblijfplaatsen bevinden zich namelijk in grote, hoge gebouwen waarin vleermuizen diep weg kunnen kruipen. In het deelgebied zijn geen gebouwen aanwezig.

Ook foerageergebieden en vliegroutes kunnen essentiële elementen vormen. In dit geval werd weinig gefoerageerd in het deelgebied. Gezien het lage aantal vleermuizen dat aanwezig was, is van een essentieel foerageergebied geen sprake. Ook is tijdens de vier veldbezoeken geen vliegroute vastgesteld.

6 Conclusie en advies

6.1 Ontheffing Wet natuurbescherming nodig?

In het plangebied is onderzoek verricht naar de aanwezigheid (van essentiële elementen) van de kartuizer anjer, wilde weite en vleermuizen. Deze zijn niet aangetroffen. Een ontheffing Wet natuurbescherming is dan ook niet nodig. Wel dient te allen tijde rekening gehouden te worden met broedende vogels en de zorgplicht.

6.2 Broedperiode en zorgplicht

De zorgplicht van de Wet natuurbescherming is altijd van toepassing. Iedereen moet voldoende zorg in acht nemen voor alle in het wild levende dieren, planten en hun leefomgeving. Dit kan bijvoorbeeld door de werkzaamheden te verrichten buiten kwetsbare periodes (het voortplantings- en winterslaapseizoen). Ook kan er gefaseerd worden gewerkt om dieren de kans te geven om te vluchten.

Verder kunnen bij (de start van) werkzaamheden in de broedperiode, broedende vogels worden verstoord, of hun nesten worden aangetast. Het vernietigen of beschadigen van nesten is verboden, volgens de Wet natuurbescherming. De broedperiode loopt globaal van half maart tot half augustus. Er is hiervoor geen vrijstelling te verkrijgen in het kader van de Wet natuurbescherming. Wij adviseren daarom om de werkzaamheden buiten de broedperiode te starten.

6.3 Vervolgstappen

- Houd rekening met broedende vogels;
- Houd rekening met de zorgplicht.

Bijlage 1: geraadpleegde literatuur

BIJ12, 2017. Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

BIJ12, 2017. Kennisdocument Rosse vleermuis *Nyctalus noctula*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

BIJ12, 2017. Kennisdocument Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

SAB, 2017. Quick scan natuur. Leiderdorp, Amaliaplein. SAB, Arnhem.

Van der Meijden, R. 2005. Heukels' Flora van Nederland. Wolters-Noordhoff, Groningen/Houten.

Websites:

www.bij12.nl

www.ndff.nl

www.zuid-holland.nl

www.rijksoverheid.nl

www.verspreidingsatlas.nl

www.vleermuizenindestad.nl

www.wetten.nl

www.wilde-planten.nl